

38-

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI 1. CİLT

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

38.

KAZI SONUÇLARI

TOPLANTISI

1. CİLT

23-27 MAYIS 2016

EDİRNE

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3490-1
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 175-1

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr. Adil ZME

23-27 Mayıs 2016 tarihlerinde gerçekleřtirilen
38. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu,
Trakya niversitesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Kapak ve Uygulama
Yusuf KOřAR

ISSN: 1017-7655

Kapak Fotoğrafı: Nurcan YAZICI METİN - . Melda ERMiř - Akın TUNCER,
Demirköy Fatih Dökümhanesi Kazısı
2015 Yılı alışmaları

Not : Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil zme tarafından denetlenmiştir.
Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

İsmail Aygl Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. şti.
Tel: 0312 310 59 95
ANKARA-2017

SEMPOZYUM BİLİM KURULU

Prof. Dr. Yener YÖRÜK (Trakya Üniversitesi Rektörü-Edirne)

Prof. Dr. Burçin ERDOĞU (Zeytinlik Höyük Kazısı Başkanı, Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN (Kırklareli Höyüğü Kazısı Başkanı-Emekli Öğretim Üyesi)

Prof. Dr. Rainer CZICHON (Oymaağaç Höyüğü Kazısı Başkanı-Uşak Üniversitesi-UŞAK)

Prof. Dr. Engin BEKSAÇ (Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Mustafa ÖZER (Edirne Yeni Saray Kazısı Başkanı-Medeniyet Üniversitesi-İstanbul)

Prof. Dr. Andreas SCHANNER (Boğazköy Kazısı Başkanı-Alman Arkeoloji Enstitüsü-İstanbul)

Prof. Dr. Christopher ROOSEVELT (Kaymakçı Yerleşimi Kazısı Başkanı-Koç Üniversitesi-İstanbul)

Prof. Dr. Stefania MAZZONİ (Uşaklı Höyük Kazısı Başkanı-Floransa Üniversitesi-İtalya)

Prof. Dr. Musa KADIOĞLU (Teos Antik Kenti Kazısı Başkanı-Ankara Üniversitesi-Ankara)

Prof. Dr. Sabina LADSTATTAER (Efes Antik Kenti Kazısı Başkanı-Avusturya Arkeoloji Enstitüsü-Avusturya)

Prof. Dr. Özlem ÇEVİK (Ulucak Höyük Kazısı Başkanı-Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Sachihito OMURA (Kalehöyük Kazısı Başkanı-Japon Anadolu Arkeoloji Enstitüsü-Kırşehir)

YAYIN KURALLARI

Genel Müdürlüğümüzce her yıl düzenlenen “Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu’nda sunulan raporlar, bu yıl da kitap olarak basılacaktır. Gönderdiğiniz rapor metinlerinin aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

- * Yazıların A4 kağıda, 13.5x19 cm.lik bir alan içinde 10 punto ile, satır aralığı 10 punto olacak şekilde, tirelemeye dikkat edilerek, Times New Roman fontu ile 10 sayfa yazılması,
- * Başlığın 14 puntoda bold ve satır aralığı 14 punto olacak şekilde yazılması,
- * Metinde ana başlıkların büyük harflerle ve italik, alt başlıkların ise küçük harflerle ve italik olarak yazılması,
- * Dipnotların metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda satır aralığı 8 punto olacak şekilde yazılması,
- * Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimlerinin italik yazılması,
- * Çizim ve resim toplamının 15 adetten fazla olmaması, fotoğrafların CD’ye JPG veya TIFF olarak kaydedilip gönderilmesi, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/ inç olması,
- * Çizimlere (Çizim:.....), resimlere (Resim:.....), haritalara (Harita:.....) olarak alt yazı yazılması ve kesinlikle levha sisteminin kullanılmaması,
- * Bildirilere, bütün yazarların mutlaka isim, unvan ve yazışma adresinin yazılması,
- * Metin çıktısı ile birlikte metnin mutlaka CD’ye yüklenerek gönderilmesi gerekmektedir, CD’deki metin ile metnin çıktısı uyumlu olmalıdır. Aksi takdirde CD deki metin esas alınacaktır.

Yayınlanacak bildiri sayısının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç 1 Ağustos tarihine kadar, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yayınlar Şubesi Müdürlüğü, 2. TBMM Ulus/ ANKARA adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildiriler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

Gölgün KÖROĞLU Sınop Balatlar Kazısı 2015 Yılı Kazı Çalışmaları	191
Philipp NIEWÖHNER, Christof BERNS, Reyhan ŞAHİN Milet 2015 Yılı Çalışmaları	205
Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL, Ahmet Cüneydi HAS, Ahmet TERCANLIOĞLU Kyzikos 2015.....	223
Mehmet KARAOSMANOĞLU, Halim KORUCU, Mehmet Ali YILMAZ Altintepe Urartu Kalesi 2015 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	233
Hüseyin YURTTAŞ, Haldun ÖZKAN, Zerrin KÖŞKLÜ, Nurşen ÖZKUL FINDIK, Süleyman ÇİĞDEM, Muhammet Lütfü KINDİĞİLİ, Esra HALICI, M. Emin DOĞAN, Ahmet YUKA Kemah Kalesi Kazısı 2015 Yılı Çalışmaları	247
YILMAZ AKKAN, Aslı SARAÇOĞLU, Arzu ÖZVER 2015 Yılı Tralleis Antik Kenti Restorasyon ve Alt Yapı Çalışmaları.....	265
Elif GENÇ, Birgül YILDIZ KÖSE 2015 Yılı Kuriki Höyük Kazısı	279
Elif GENÇ, Tenzile UYSAL Doğanpınar Barajı Tilbaşar Höyük 2015 Yılı Kazısı	293
Yılmaz AKKAN, Ali Yalçın TAVUKÇU, Akın TEMÜR, Zerrin AYDIN TAVUKÇU, Mesut CEYLAN, Sinem COŞKUN, Adem ATALAY Alabanda 2015	305
Göksel SAZCI, Meral BAŞARAN MUTLU Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazısı 2015 Sezonu Çalışmaları	329
Masako OMURA 2015 Yassıhöyük Kazıları	343
Francesco D'ANDRIA Phrygia Hierapolis'i (Pamukkale) 2015 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	353
Şengül AYDINGÜN Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazıları İlk Beş Yıllık Değerlendirme 2010-2015	371

KYZIKOS 2015

Nurettin KOÇHAN*
Korkmaz MERAL
Ahmet Cüneydi HAS
Ahmet TERCANLIOĞLU

Balıkesir İli Erdek İlçesi sınırları içinde bulunan Kyzikos Antik Kenti, Hadrian Tapınağı kazı çalışmaları, Kazı Başkanı Doç. Dr. Nurettin Koçhan, Kazı Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Korkmaz Meral, 1 Araştırma Görevlisi, 1 doktora ve 2 yüksek lisans öğrencisi, 2 Arkeolog, 16 öğrenci ve 17 işçi ve Bakanlık Temsilcisi olarak Sivas Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden Arkeolog Ömer Kalın'ın katılmasıyla 23.07.2015 – 25.08.2015 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir¹.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Erdek Belediyesi ve Atatürk Üniversitesi'nin destekleriyle sürdürülen 2015 yılı kazı çalışmaları Hadrian Tapınağı'nın batı yönünde gerçekleştirilmiştir (Resim: 1-Çizim: 1).

* Doç. Dr. Nurettin KOÇHAN, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 25240 Erzurum/TÜRKİYE.

Doç. Dr. Korkmaz MERAL, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 25240 Erzurum/TÜRKİYE.

Arş. Gör. Ahmet Cüneydi HAS, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 25240 Erzurum/TÜRKİYE.

Ahmet TERCANLIOĞLU, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 25240 Erzurum/TÜRKİYE.

1 Başkanlığındaki kazıya Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nden Doç. Dr. Korkmaz MERAL, doktora öğrencileri Ahmet Cüneydi Has ve Ahmet Tercanlıoğlu, yüksek lisans öğrencileri Serdal Gündoğdu, Ayşe Yıldırım ve Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğrencilerinden Ahmet Eren Arslan, Büşra Gülaykaya, Oğuzhan Kocaman, Şevki Kağan Çakıroğlu, Ahmet Eren Aşan, Yaşar Enre Candas, Sultan Gür, Rüştü Balcı, Hüseyin Ceylan, Osman Akgüney, Mehmet Temizkan, M. Alperen Aydın, Ebru Duman, M. Burak Özdemir katılmıştır. Kazı çalışmalarına izin veren ve maddi yönden destekleyen Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne, Erdek Belediye'sine, Erdek Kaymakamlığı'na, Atatürk Üniversitesine ve Bakanlık temsilcisi Ömer Kalın'a teşekkür ederim.

M.S. 117 yılında da Nicomedia (İzmit) merkezli yer sarsıntısından zarar gören Kyzikos'u ziyaret eden Hadrian, kentin onarılması ile ilgilenir². Bu büyük olayın anısına da depremle yıkılan ünlü Zeus Tapınağı onarılarak Hadrian'a adandığı kabul edilir. Hadrian, Kyzikoslular tarafından 13. Olympos tanrısı olarak anılmış ve Kyzikos "Neokoria" (İmparator adına tapınak yaptıran kent) unvanıyla onurlandırmıştır³.

Kyzikos'u 1431 yılında ziyaret eden Cyriacus, yapının 33 sütunundan ve sellasında tanrı heykelinin varlığından bahsetmektedir⁴. Mimar Aristeinatos'un denetiminde yapılan 8x16 sütunlu ve *dipteros* planlı olduğunu düşündüğümüz Korinth düzenindeki tapınak, doğu-batı yönünde uzanan yedi tonoz üzerine oturtulmuştur. Günümüzde sık çalı ile kaplı olan Hadrian Tapınağı'nda tonozlardan sadece üçü görülebilmektedir.

Hadrian Tapınağı Kazı Çalışmaları

Bu sezon yapılan kazı çalışmaları 116.23 m. uzunluğa sahip Hadrian Tapınağı'nın batı yönünde, kuzeye doğru dolgu toprağın kaldırılmasıyla devam etmiştir. Kazı çalışmaları Hadrian Tapınağı'nın batısındaki 28 I-J-K, 29 J-K, 30 I-J-K, 31 I-J-K, 32 H-I-J-K, 33 I-J-K ve 34 I açmalarında gerçekleştirilmiştir (Resim: 2).

Bu sezon yaptığımız kazı çalışmalarında bulunan en önemli envanterlik eserlerimiz arasında 32 I açmasında bulunan muhtemelen frize ait olan ve kırık halde ortaya çıkarılan kabartma erkek figürü olup, ele geçirilen kısmının uzunluğu 89 cm., genişliği 34 cm., derinliği 6 cm.dir. Gövdesi ve sol kolu korunan figür, hafiften kendi soluna dönmüş ve sol elinde⁵ bir nesne tutmaktadır (Resim: 3a).

Özellikle geçen kazı sezonlarında bulunan kabartma baş parçalarında gördüğümüz geniş alın, belirgin göz yapısı, matkap izleri ve saç işlenişi gibi özel-

2 Oktay Akşit, *Roma İmparatorluk Tarihi*, İstanbul 1985, s. 201; Nurettin Koçhan, *Kyzikos Tarihi ve Mimari Kalıntıları*, Bursa 2011, s. 77.

3 F. W. Hasluck, *Cyzicus*, CUP, 1910, s. 187; R. M. Ertüzün, *Kapıdağı Yarımadası ve Çevresindeki Adalar, Tarih ve Arkeolojisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul 1998, s. 38.

4 Nurettin Koçhan, *Kyzikos Kazısı ve Mimari Kalıntıları* Bursa, 2011, s. 79. Dn. 275.

5 J.J.Pollitt, *Art in the Hellenistic Age*, Chambridge University Press, Chambridge, 1988, s. 178.

likler 28 J açmasında ortaya çıkarılan eserde de görülür (Resim: 3b). Bu ifade tarzına sahip eserler Yunan ve Roma heykeltıraşlığında sıklıkla işlenmiştir⁶.

Kyzikos antik kentinde ele geçirilen heykeltıraşlık eserleri arasında sadece gövdenin alt kısmının korunduğu ve heykelin etek bölgesindeki “*pteryges*” bantlarının alt kısımlarının kırık olarak bulunduğu parça (Resim: 4a) ve üzerinde kılıç yer alan kabartma (Resim: 4b) kentte daha önce sıkça karşılaşılan savaşçı kabartmalarına örnek gösterilebilir.

30 K açmasında ayak kısımları ve belden yukarısı kırık olarak ele geçirilen kabartma heykeltıraşlık eserinin uzunluğu 70 cm., genişliği 48 cm. ve derinliği 15 cm. olan kadın figürüdür (Resim: 4c). Yüksek kabartma şeklinde işlenen eserde bacakların ayrılmasıyla kıvrımlar ön plana çıkmış, *khiton* üzerine *hymation* giyen eser oturur halde verilmiştir. Eser oldukça iyi bir işçiliğe sahiptir ve kompozisyon olarak Klasik Dönem Yunan heykeltıraşlık eserlerini çağırıştırır⁷.

Batı yöndeki bu açmalarda yapılan kazılarda tapınağa ait bezemeli mimari parçalar, frize ve batı yönde ele geçirilmiş olmaları nedeniyle batı alınlığına ait olabilecek kırık halde insan ve hayvan figürlerinin vücutlarına ait parçalar bulunmuştur (Resim: 5).

33-34J açmalarında geçen yıl bir kısmı görülen kireç kuyusunun tamamı ortaya çıkarılmıştır. Kuyunun güneyi tamamen tahrip olmuş sadece kuzey duvarına ait kalıntılar sağlam olarak ortaya çıkarılabilmektedir. Ortalama 3 m. genişliğe sahip olduğu saptanan bu kuyunun içerisinden yanık ve kireç kaplı irili ufaklı taş ve mimari bezeme parçaları çıkarılmıştır. Geç dönemlere ait olan bu kireç kuyularının yürütme zemininden korunan yüksekliği ise 1.70 cm. - 2 m. arasında değişmektedir (Resim: 6, Çizim: 2).

30-I açmasında üzerinde kadın figürü kabartması olan, gri hamurlu bir kandile ait parçalar bulunmuştur (Resim: 7). Roma Dönemine ait kandil par-

6 D. E. E. Kleiner, *Roman Sculpture*, Yale University, Halliday, 1992. s. 160; J.J. Pollitt, *Art in the Hellenistic Age*, Chambridge University Press, Chambridge, 1988, s. 194; S. Kansteiner, L. Lehmann, B. Seidensticker und K. Stemmer, *Text und Skulptur, Berühmte Bildhauer und Bronzegießer der Antike in Wort und Bild*, Walter de Gruyter, Berlin, 2007, s. 118.

7 J. Boardman, *Yunan Heykeli: Klasik Dönem* (Çev. G. Ergin), Homer Kitabevi, İstanbul, 2013, s.152.

çasının korunan yüksekliği 6 cm., uzunluğu 7 cm., genişliği 9 cm. olarak ölçülmüştür. 30-31J aşmalarında ortaya çıkarılan kandillerin ise kahverengi ve kırmızı renkte ve sadece kulp kısımlarının kırık olduğu görülmektedir. Diskus kısımlarında bitkisel motiflere yer verilen bu kandiller hemen hemen aynı ölçülere sahiptirler (Resim: 8).

Ayrıca 30 J-K, 31 I-J-K, 32 J, 33 J aşmalarında, doğu-batı doğrultusunda uzanan yanık ve mermer kırıntılı tabakaların altında, dönemleri ve malzemesi farklılık arz eden çok sayıda seramik parçaları bulunmuştur. Yoğun olarak çıkarılan seramik parçalarının fırınlama durumları iyi, genellikle kahverengi, kırmızı ve gri tonlarında oldukları görülmüştür (Resim: 9). Bunlar arasında M.Ö. 2. yüzyıl – M.S. 3. yüzyıl arasında, parlak kırmızı tonlarda astarlanan *Terra Sigillata*lar önemli bir kısmı oluşturmaktadır⁸ (Resim: 10).

Bulunan seramik parçalarının çoğunda astarlanan kısmın kaliteli ve hafif parlak olması M.S. 1- 2. yüzyıl sonuna kadar süren bir özelliktir. Bu açık renkli Geç Roma Dönemi seramikleri genelde form ve bezeme yönünden benzerlikleri göstermektedirler⁹. Çeşitli kap formlarına ait bu seramik parçalarının Hellenistik ve Roma dönemlerine ait olduklarını söyleyebiliriz.

31 I-J aşmalarında zeminden yaklaşık 1 m. yüksekte içleri taş ve toprakla dolu olduğu tespit edilen, yüzeylerinde çatlakların olduğu pitoslar görülmüş, bu *pitoslar* tapınağa ait mimari parçaların kırıklarının yer aldığı bir tahrip tabakasında yer almaktadır (Resim: 11). Buradan pitosların son dönemlerinde tapınağın bu kısmının tahrip edildiği anlaşıyor. Tapınağın batısın da diğer yönlerle göre daha sık ortaya çıkan *pitoslar* kaba bir işçilik göstermektedir. Bunların çıkarıldığı seviye kodlarının değişiklik arz etmesi alanın farklı dönemlerde kullanım gördüğünü kanıtlar niteliktedir. Bu *pitosların* zarar görmemesi için fotoğraflama işleminin ardından kazı sezonunun sonunda üzerleri toprakla kapatılmıştır.

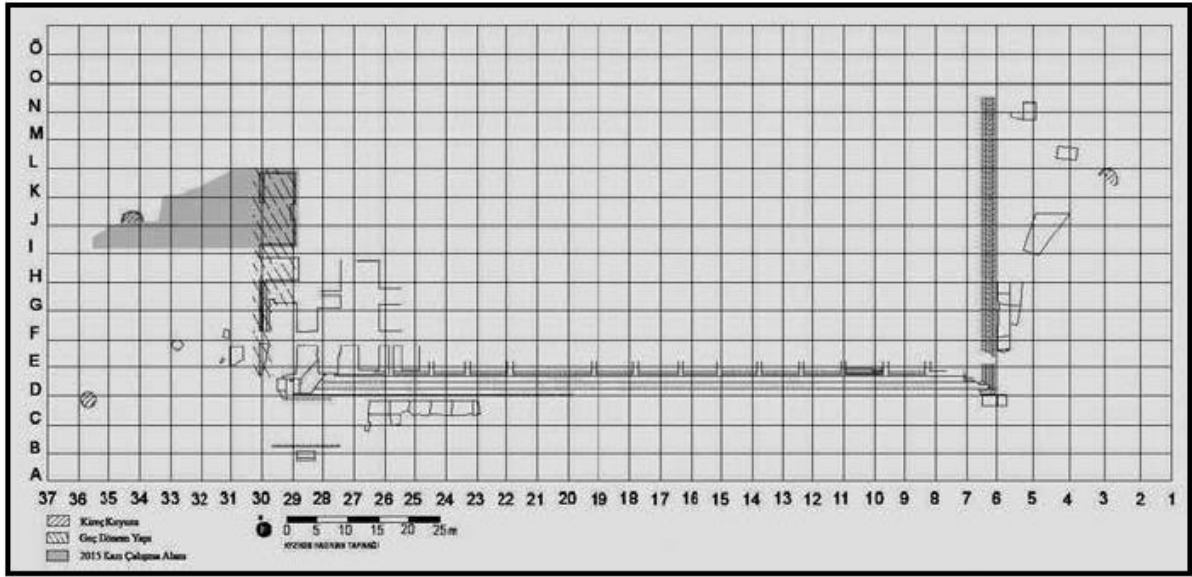
8 H. Dragendorf, "Terra Sigillata, Ein Beitrag zur Geschichte der Griechischen und Römischen Keramik", Bonner Jahrbücher 96, Bonn 1895, ss. 18- 155.

9 Vivien G. Swan, "Dichin (Bulgaria): Interpreting the Ceramic Evidence in Its Wider Context", PBA 141, 2007, ss. 265-266.

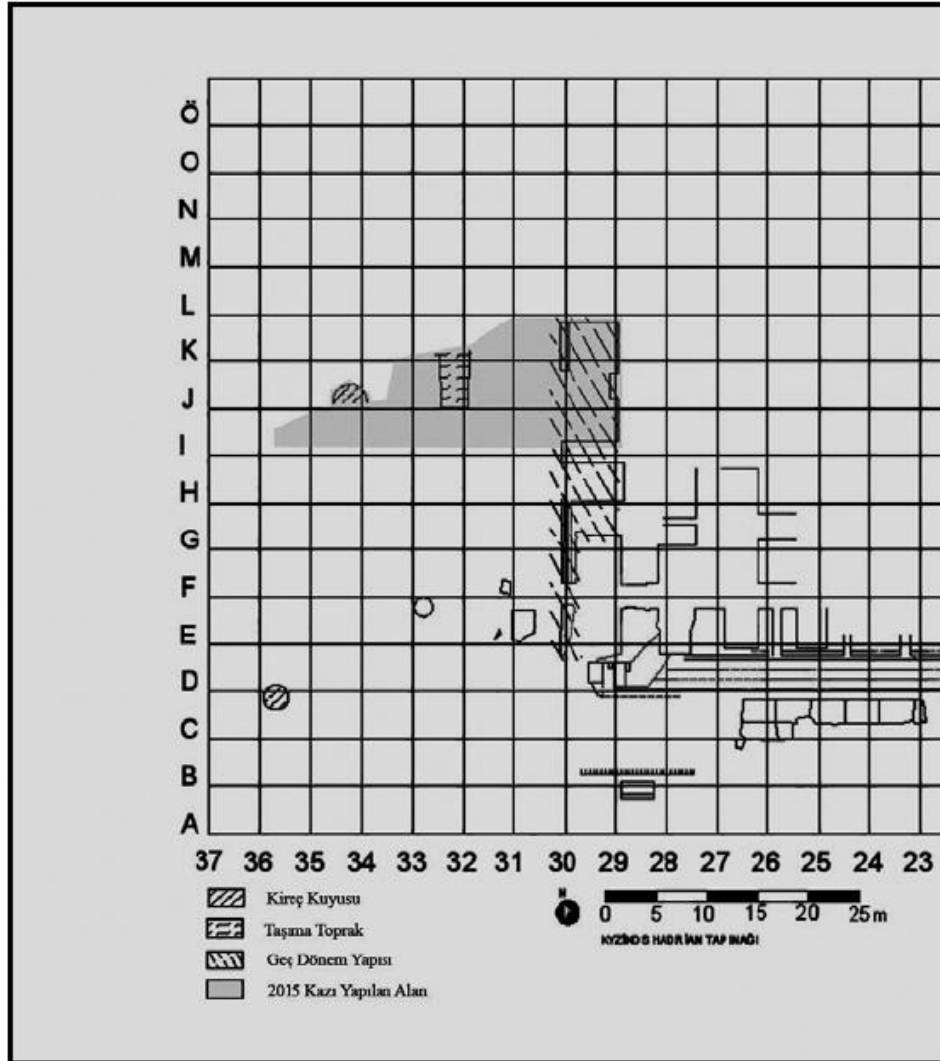
31 I açmasında kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda tespit edilen ve buluntu vermeyen Orta Çağa ait olan kiremit mezarının aşırı derecede tahrip olduğu görülmüştür. Şimdiye kadar farklı kodlarda çıkan bu mezarlarda ölü direk toprağa yatırılmış ve üzeri kiremitlerle kapatılmıştı. Bu mezarda ise ölünün kiremidin üzerine yatırıldığı fakat üst kısmının muhtemelen tapınaktan düşen taşlarla tahrip olduğu gözlenmiştir (Resim: 12).

Ayrıca tapınağın batı tarafında rastladığımız ve geç döneme ait olduğunu düşündüğümüz mimari yapıların kazısına 29 J-K açmalarında devam edilmiştir. Bu geç dönem yapıları, gerek yapı malzemesi gerekse yapım tekniğinden hareketle tapınakla çağdaş olmayan kareye yakın bir şekil göstermekte ve kuzeye doğru devam etmektedir (Resim: 13). Bu kısımlar, tapınağa ait olan çeşitli boyutlardaki mimari bezeme parçaları ve dolgu toprakla kapanmıştır. Zemine ait herhangi bir kalıntıyla karşılaşılmanış ve duvarların oldukça tahrip olduğu görülmüştür.

2015 yılı Kyzikos Antik Kentinde yapılan kazı çalışmalarında ele geçirilen, ekli listede adı, cinsi, adedi ve buna ilişkin bilgilerin yer aldığı 13 (on üç) adet taşınabilir ve 1 (bir) adet taşınmaz nitelikteki envanterlik eser, kazı çalışmalarında ele geçirilen 45 (kırk beş) adet etütlük (taşınır) eser ile seramik parçalarının bulunduğu 12 adet poşet, Bandırma Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nde muhafaza edilmek üzere, 21.08.2015 tarihinde teslim edilmiştir.

Çizim: 1

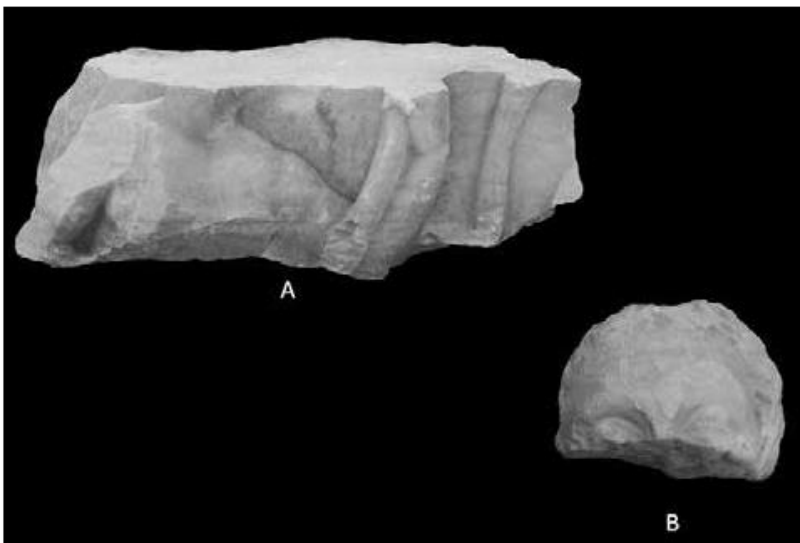
Çizim: 2

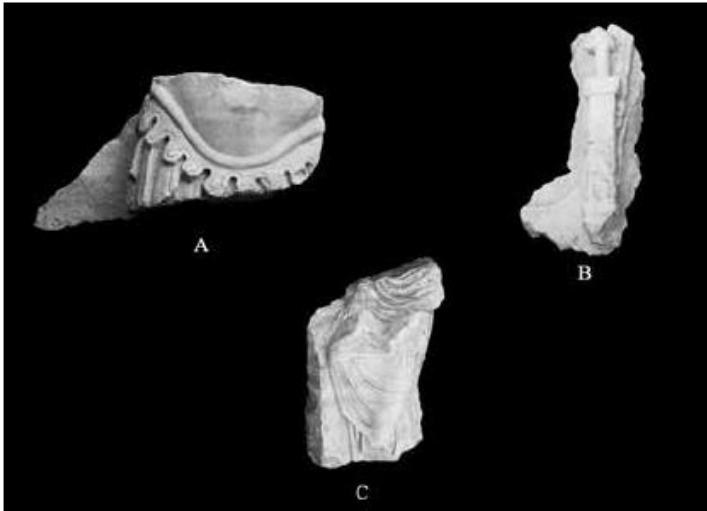
Resim: 1

Resim: 2

Resim: 3

Resim: 4

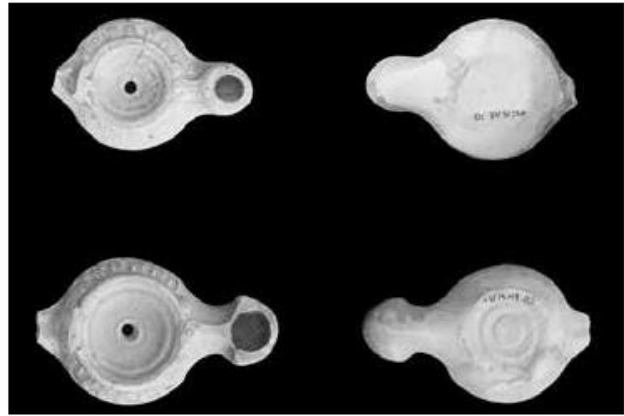
Resim: 5

Resim: 6

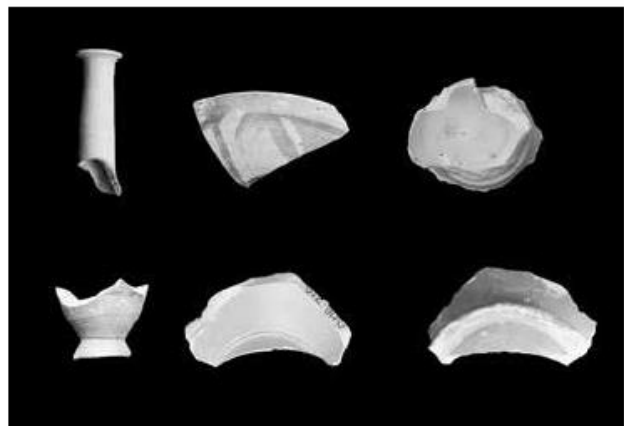
Resim: 7

Resim: 8

Resim: 9

Resim: 10

Resim: 11

Resim: 12

Resim: 13